

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

**HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE TUPAKKALAIKSI JA ERÄIKSI SIIHEN
LIITTYVIKSI LAEIKSI ANNETUN HALLITUKSEN ESITYKSEN (HE 15/2016 VP)
TÄYDENTÄMISESTÄ (HE 58/2016 VP)**

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikossa mainitusta esityksestä. Oikeusministeriö esittää lausuntoaan kunnioittavasti seuraavan.

Asiassa on kyse eduskunnan käsittelyssä olevaa ns. tupakkalakiesitystä (HE 15/2016 vp) täydentävästä hallituksen esityksestä. Ehdotettuun tupakkalakiin lisättäisiin kiello tupakoida yksityisessä käytössä olevan kulku-neuvon sisällä, kun siellä oleskelee alle 15-vuotias. Kielto ei koskisi kulku-neuvossa olevaa asuintilaa. Esityksen perustelujen mukaan ehdotettua kielloa valvoisivat lastensuojeluviranomaiset sekä tarvittaessa tupakka-laissa tarkoitettu kunnan viranomainen, joka voisi tehostaa kielloa uh-kasakolla.

Ehdotetulle kiellolle on esityksen perusteluiden mukaan painavia lasten terveyden suojelemiseen liittyviä perusteita (s. 6). Ehdotettu tupakointi-kiello on merkityksellinen yhtäältä perustuslain 7 §:n 1 momentissa suoja-tun henkilökohtaisen vapauden ja 10 §:n 1 momentissa turvatus yksityis-elämän suojan sekä toisaalta perustuslain 19 §:n 3 momentissa julkiselle vallalle säädetyn väestön terveyden edistämistehtävän kannalta. Esityksen valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa on kyse punninnasta näiden säännösten ja niiden taustalla vaikuttavien oikeushyvien välillä. Perustus-lain 74 §:ssä säädetyn mukaisesti eduskunnan perustuslakivaliokunnalla

on erityinen tehtävä lakiehdotusten perustuslainmukaisuuden valvonnassa.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut olennaisilta osiltaan ehdotetunkaltaista tupakointikieltoa verraten tuoreessa lausunnossaan PeVL 21/2010 vp. Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan, että kiello tupakoida muiden kuin yleisten kulkuneuvojen sisätiloissa kajoaa varsin syvälle yksityiselämän piiriin. Valiokunta totesi, että silloiseen esitykseen sisältynyt ehdotus tarkastusten toimittamisesta yksityisautojen sisätiloissa ei ollut oikeassa suhteessa sillä tavoiteltavaan päämäärään nähden. Erityisen ongelmallisena valiokunta piti tarkastusoikeuden ulottamista sellaisiin yksityisiin kulkuneuvoihin, joissa on tiloja pysyväisluonteista asumista varten (esimerkiksi asuntovaunut). Valiokunta piti ehdotettua tupakointikieltoa ongelmallisena myös oikeasuhtaisuuden kannalta, ja katsoi, että säännöksen päämäärä on saavutettavissa lainsäädäntöä lievemmin keinoin terveystaloudella ja asennekasvatuksella. Valiokunta totesi myös epäilevänsä, ettei ehdotettua kielloa voitaisi todellisuudessa tehokkaasti valvoa vaan se jäisi pikemminkin symboliseksi lainsäädännöksi, jollaista valiokunnan mukaan pitää karttaa.

Nyt käsillä oleva ehdotus eroaa aikaisemmasta (HE 180/2009 vp) siten, että kiello kohdistuisi kulkuneuvon sisätilaan, kun siellä oleskelee alle 15-vuotias. Aikaisemmassa ehdotuksessa kiello kohdistui kulkuneuvon sisätilaan, kun tilassa oleskelee alle 18-vuotias. Käsillä oleva ehdotus poikkeaa aikaisemmasta myös siten, että lakiin otettavan nimenomaisen säännöksen mukaan tupakointikiello ei koske kulkuneuvossa olevaa asuintilaa.

Tupakointikiellon rikkomista ei esityksessä ehdoteta rangaistavaksi. Kiellon noudattamista valvoisivat esityksen perusteluiden mukaan käytännössä lastensuojeluviranomaiset sekä tupakkalaissa tarkoitetut kunnan viranomaiset. Voidaan kuitenkin kysyä, onko näillä viranomaisilla käytössään sellaisia valvontakeinoja, joilla pystyttäisiin tosiasiallisesti ja tehokkaasti puuttumaan yksityisautossa tapahtuvaan tupakointiin. Ehdotettu kiello uhkaa siten jäädä luonteeltaan varsin symboliseksi.

Ehdotetulle kiellolle on edellä todetu tavoin yhtäältä esitettävissä perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettuun väestön terveyden edistämiseen kytkeytyviä syitä. Toisaalta ehdotettu sääntely puuttuu varsin syvällisellä tavalla henkilön itsemääräämisoikeuteen ja sitä kautta perustuslain 7 §:ssä suojattuun henkilökohtaiseen vapauteen samoin kuin 10 §:n 1 momentissa turvattuun yksityiselämän suojaan. Esitysluonnoksessakin todettiin vain harva enää tupakoi autossa alaikäisen läsnä ollessa, eli tällaista tupakointia on kyetty menestyksellisesti vähentämään jo nyt käytössä olevin keinoin. Epäselväksi siten jää, onko ehdotetulle kiellolle tosiasiallista, painavien yhteiskunnallisten syiden edellyttämää tarvetta.

Ottaen huomioon, että käsillä oleva esitys ei olennaisilta osiltaan poikkea aikaisemmin esitetystä, että kiello uhkaa jäädä symboliseksi, ja erityisesti että perustuslakivaliokunnan verraten tuore lausunto PeVL 21/2010 vp ja siinä esitetyt kannanotot ovat selkeitä ja yksimielisiä, voidaan käsillä olevaan esitykseen tällaisenaan suhtautua varauksellisesti.